

۱۷ اگست ۲۰۱۹

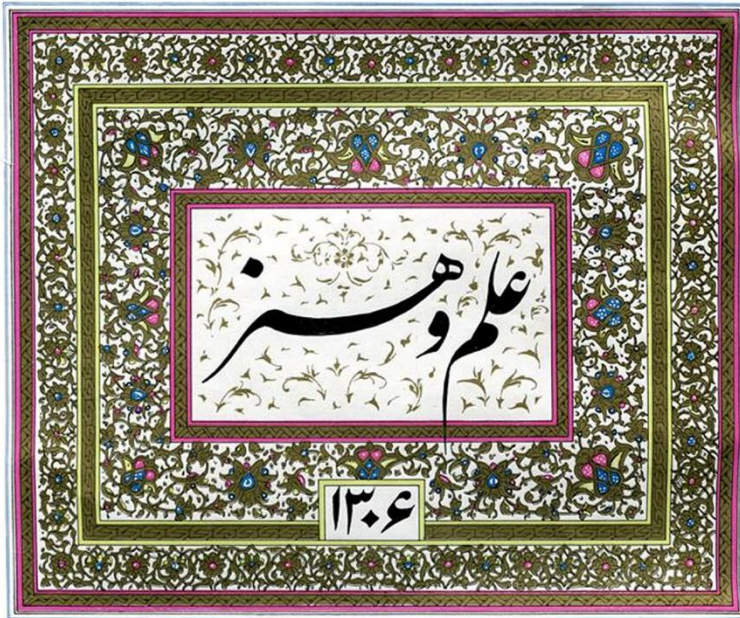

عارف گذرگاه
انجمن فرهنگ افغانستان
انتشارات بامیان

یک سند تاریخی به مناسبت صدمین سالگرد استرداد استقلال کشور تقدیم به هموطنان عزیز

این مقاله را در سال ۲۰۱۴ در سایت افغان جرمن که در آن زمان زیر نظارت جناب ولی احمد نوری نشرات داشت، به نشر سپرده بودم، آنرا دوباره نسبت بزرگداشت از صدمین سالگرد استقلال پرمیمنت وطن به هموطنان عزیز تقدیم داشته و تبریكات خود را بدین مناسبت عرض می کنم

گویند: گنج در ویرانه است، وقتی در بازارهای شهر لیموژ- فرانسه می گشتم، همیشه به سراغ کتاب فروشی هائی می رفتم که اگر امکان داشته باشد، کتاب هائی را که راجع به افغانستان در قدیم چاپ شده بود، بدست آورم، که خوشبختانه چند کتابی در سالهای ۱۹۲۰ تا ۱۹۴۰ به فرانسوی چاپ شده بودند بدست آوردم که در کلکسیونم موجود اند. در ضمن این کتاب ها، کتابفروش مجله ای را برایم داد که بسیار دلچسپ بود، وقتی آنرا ورق زدم از تعجب و خوشی نمی دانستم چه کنم. فوراً به شمول کتاب ها این مجله را هم خریدم و حیفم آمد که محتوای این مجله را برای هموطنان قسمت نکنم. اینک متن مجله:

مجله علم و هنر

مجله فنی و اقتصادی و ادبی
مؤسس: ابوالقاسم وثوق مهندس
جدی و دلو ۱۳۰۶
ژانویه و فروریه ۱۹۲۸
شماره ۳ - (سال اول)
برلین - لیپزیک

شماره ۳ (سال اول)
برلین - لیپزیک

مجله فنی و اقتصادی و ادبی

مؤسس: ابوالقاسم وثوق مهندس

ژانویه و فروریه ۱۹۲۸
۱۳۰۶

این مجله از طرف دوستان ایرانی در آن زمان به نشر میرسید در شماره ۳ صفحه اول دوم و سوم آن عنوان بلند بالای

مژده گانی بزرگ

تشریف فرمائی اعلیحضرت امان الله خان به آلمان

با قلم درشت نوشته شده، و با چاپ عکسهای از شاه امان الله پادشاه افغانستان و ملکه ثریا، مقاله را ادامه داده است.

شماره ۳ علم و هنر صفحه ۹

مژده گانی بزرگ

تشریف فرمائی اعلیحضرت امان الله خان بآلمان

افسر سلطان گل پیدا شد از طرف چمن مقدمش یارب مبارک باد بر سرو و سمن

نوروز و ایام فیروز پادشاه
ملکت افغانستان خسرو
اعلیحضرت امان الله خان
درخشان در آسمان اروپا
جان هواداران آن سرز
سرزمین شجاعت و اصالت
سرشار و غنچه امیدواری

مراحل دور و دراز موبک
اجلاس فرموده است.
لحاظ چند پرسی آسیا
آمده است. اعلیحضرت
منتهه که همت و فدا
یک شاهزاده دانا یعنی
اندک و با فقدان وسایل
پیشرفت و ترقی ملل و
آن ازمنه هنوز وجود
خلاصی بیافته و فدا
سیادت و رسکازی نهاد
الشان آلمان گردید که
دار توانای علم و فن و

بیز سزد که بدرگاه خان
آوردیم که مارا هم پس از
یکباره بدون نظام از یک
رسکازی آزاد و از طرف
پنجهای که گوی میبت
این مقصود عالی و منظور
فرموده است.

اگر از یکطرف وضع طبیعی و اجتماعی ملکت و ملت افغانستان را که در ناف آسیا و در حلقه واقع شده که باد سببا
بیز نسیم جان بختی ترقیات فرنگستان را پادشاه نمیتواند برساند و از طرف دیگر اقدامات بزرگ اساسی و تجلیات روشن و

اعلیحضرت امان الله خان پادشاه معظم افغانستان
پادشاه تشریف فرما بآلمان
(نوروز ۱۳۲۸ هجری قمری)

در این روزگاران
جوان بخت و جوان تخت
ارجند و شهریار خردمند
چون مهر تابان و آفتاب
جلوه گر گشته و دل و
و بوم قدیمی را که همواره
برده از زلال نشاط و شغف
بر بار نموده است.

اینک پس از طی
همیونی بشهر برلن نزول
افغانستان که میتوان آنرا از
تأمین دیدن پرسی اروپا
امان الله خان بخاکي فدا
کساری خستگی ناپذیر
فردریک بزرگ در مدت
و اسبابی که امروزه برای
مالک موجود است و در
نشاط از فقر و ذلت
بسدراج اولیه عظمت و
و بهرور ایام ملکت عظیم
امروزه در ناف اروپا پرچم
دانش و پیشگریده است.

ما مشرق زمیناندا
بیچون سجدت شکر بجای
فرقها بیچارگی ونا امید
طرف فرصت ترقی و
دیگر مردان زنده و قوی
الهی مخصوصاً برای انعام
بلند تعدادک نموده فضل

تشریف فرمائی اعلیحضرت امان الله خان به آلمان

افسر سلطان گل پیدا شد از طرف چمن مقدمش یارب مبارک باد بر سرو و سمن

درین روزگاران نوروز و ایام فیروز، جوان بخت و جوان تخت مملکت افغانستان خسرو ارجمند و شهریار خردمند اعلیحضرت امان الله خان چون مهر تابان و آفتاب درخشان در آسمان اروپا جلوه گر گشته و دل و جان هواداران آن مرز و بوم قدیمی را که همواره سرزمین شجاعت و اصالت بوده از زلال نشاط و شغف سرشار و به غنچه امیدواری پر بار نموده است.

اینک پس از طی مراحل دور و دراز موبک همیونی به شهر برلن نزول اجلاس فرموده است. افغانستان که میتوان آنرا از لحاظ چند، پرسی آسیا نامید به دیدن پرسی اروپا آمده است. اعلیحضرت امان الله خان به خاکی قدم می نهد که به همت و فداکاری خستگی ناپذیر یک شاهزاده دانا یعنی فردریک بزرگ در مدت اندک و با فقدان وسایل و اسبابی که امروزه برای پیشرفت و ترقی ملل و ممالک موجود است و در آن ازمنه هنوز وجود نداشت از فقر و ذلت خلاصی یافته

و قدم به مدارج اولیه عظمت و سیادت و رستگاری نهاد و به مرور ایام مملکت عظیم الشان آلمان گردید که امروزه در ناف اروپا پرچمدار توانای علم و فن و دانش و بینش گردیده است.

ما مشرق زمین را نیز سزد که به درگاه خالق بیچون سجده شکر بجای آوریم که ما را هم پس از قرنهای بیچارگی و ناامیدی یکباره بدون انتظار از یک طرف فرصت ترقی و رستگاری آزاد و از طرف دیگر مردان زبده و قوی پنجه ای که گوئی مشیت الهی مخصوصاً برای انجام این مقصود عالی و منظور بلند تدارک نموده تفضل فرموده است.

اگر از یک طرف وضع طبیعی و اجتماعی مملکت و ملت افغانستان را که در ناف آسیا و در جائی واقع شد که باد صبا نسیم جان بخش ترقیات فرنگستان را بدانجا نمی تواند برساند و از طرف دیگر اقدامات بزرگ اساسی و تجلیات روشن و درخشانی را که در مدت اندک از طرف شخص اعلیحضرت امان الله خان به ظهور پیوسته در نظر بگیریم بطور عیان و به نحو آشکار مسلم خواهد گردید که موهبات مخصوص عالم بالا و فیوضات خداوند توانا شامل افراد آن مملکت، خصوصاً و تمام ممالک مشرق زمین گردیده

درخشانی را که در مدت اندک از طرف شخص شخیص اعلیحضرت امان الله خان بطور پیوسته در نظر بگیریم بطور عیان و به نحو آشکار مسلم خواهد گردید که موهبات مخصوص عالم بالا و فیوضات خداوند توانا شامل افراد آن مملکت خصوصاً و تمام ممالک اسلامی مشرق زمین گردیده است چه بدیهی و غیر قابل انکار است که امروزه اگر بیکر از ممالک مزبور را از نعمات پیشرفت و ترقی و تمدنی نصیبی حاصل گردد دیگران هم از آن بهره‌دار و به خوردار خواهد بود.

اعلیحضرت امان الله خان فکر صائب و رأی زرین نه فقط عزم همایونی خود را بترویج و توسعه ترقیات مادی و ظاهری جزم فرموده‌اند بلکه همای فکر بلند و خرد مستطاب ایشان غیبشال بکشور عوالم تمدن حقیقی نیز کشوده و یوه و دفع اوهار و خرافات را که از هر طرف و هر سو مانند تار عنکبوت بر دست و پای ما اهالی مشرق زمین پیچیده و تنبگاز ادنی قدمی آزادانه بجنب رستگاری و جهت همت شاهانه خود قرار داده‌اند یا گویای ممت لاجرم در چمن اقبال شاخها کشیده و شکی نیست که بر اعلیحضرت امان الله خان تکالیف دمیده و اینک نیز مانند پتر کبیر فقط سعادتمندی ملت خود نه برای تعیش سلاطین و بزرگان مشرق زمین بوده پادشاه جوان‌کاران و کارفرما چنانکه دیده میشود از دقیقه که قدم از مملکت معاینه و ملاحظه و مشاهده آثار علمی یک ثابت و استقامت خستگی ناپذیر نظیر آن دیده شده است.

این دولت بزودی برومند گردیده، شریفین خواهد داد. ملک و ملت خود جان و روان ناز و فقط قصد درک و اخذ وسایل و خوشگذرانی چنانکه متأسفانه عادت تشریف فرمای اروپا گردیده‌اند. این در تمام نشریات و مجلات خود بزور نهاده تا امروز پیوسته معنوی و فنی اروپا بوده و در این راه برترش فوق العاده مشهود داشته‌اند که کبیر

سیمون راجع به سیاحت پتر کبیر بنام پادشاه از فرط میل و شوقی که بکس داری و تجارت و معارف و ادار گردید. این پادشاه در طریق طار و همچنین موفقی برای کسب معلومات مزاحم حواس و محل فکری نیت ملاحظه سوار شده و روان میگردید «پتر کبیر اعتقالات به معنی و تجلیات یامور حکومتی و تجارتی و علمی ا

علی حضرت ملکه افغانستان که خدمات و جانشینان فوق العاده در راه معرف و ترق افغانستان و طی انحصار نسیم و تربیت دختران افتاد پیوسته شک در آیه مؤثرین عامل پیشرفت و رستگاری ملک و ملت آلمان خواهد گردید. الحق سز که جل زان مشرق زمین پیوسته کت چنین بشفقه شجاعی مباحث نموده مورد تحمیر جلیت گاه و نگاه شادمانه‌تر را سر مشق خود قرار نمده.

صوبه مشهور فرانسوی سن- مورخ ۱۷۱۷ میلادی می نویسد: «این اطلاعات و معلومات راجع به مملکت امور داشت طرف تحسین مردم پاریس معرف از هیچ کاری روگردان نبود پیش می‌آمد چه بنا برای اینکه کسی اولین درشکه کرایه‌دارا که بدستش مودخ دیگر فرانسوی زامبو نامی گردید: بیامر نشود و فقط به مطالعات مربوطه

است. چه بدیهی و غیر قابل انکار است که امروزه اگر یکی از ممالک مزبوره را از نعمات پیشرفت و ترقی و تعالی نصیبی حاصل گردد، دیگران هم از آن بهره‌دار و برخوردار خواهند بود.

اعلیحضرت امان الله خان به فکر صائب و رأی زرین، نه فقط عزم همایونی خود را به ترویج و تعمیم ترقیات مادی و ظاهری جزم فرموده‌اند، بلکه همای فکر بلند و خرد مستطاب ایشان شهبال به کشور عوالم تمدن حقیقی نیز کشوده و نمی‌گذارد ادنی قدمی آزادانه به جاننت رستگاری و بزرگواری برداریم هدف آرزو و وجه همت شاهانه خود قرار داده‌اند و اقداماتی که درین زمینه فرموده‌اند، با کوتاهی مدت، لاجرم در چمن اقبال این دولت به زودی برومند گردیده از شاخها کشیده و شکی نیست که بر شیرین خواهد داد.

اعلیحضرت امان الله خان به کالبد ملک و ملت خود جان و روان تازه دمیده و اینک نیز مانند پتر کبیر فقط و فقط به قصد درک و اخذ وسایل سعادت‌مندی ملت خود نه برای تعیش و خوشگذرانی چنانکه متأسفانه عادت سلاطین و بزرگان مشرق زمین بوده تشریف فرمای اروپا گردیده‌اند. این پادشاه جوان‌کاران و کارفرما، چنانکه در تمام نشریات و مجلات دیده می‌شود از دقیقه که قدم از مملکت خود بیرون نهاده، تا امروز پیوسته مشغول معاینه و ملاحظه و مشاهده آثار علمی و فنی اروپا بوده و در این راه برترش فوق العاده مشهود داشته‌اند که کمتر نظیر آن دیده شده است.

مورخ مشهور فرانسوی سن سیمون راجع به سیاحت پتر کبیر به پاریس در سنه ۱۷۱۷ میلادی می نویسد: «این پادشاه از فرط میل و شوقی که به کسب اطلاعات و معلومات داشت طرف تحسین مردم پاریس گردیده. این پادشاه

در طریق طلب معرفت از هیچکاری روگردان نبود و همینکه موقعی برای کسب معلومات پیش می آمد چه بسا برای اینکه کسی مزاحم حواس و مغل فکرش نباشد اولین درشکوه کرایه را که بدستش می افتاد سوار شده و روان می گردید». مورخ دیگر فرانسوی رامبو نام میگوید: «پطر کبیر اعتنائی به «مد» و تجملات بی ثمر ننمود و فقط به مطالعات مربوطه به امور حکومتی و تجارتی و علمی و صنعتی مشغول بود. ملاقات شاهزادگان را به مسامحه گذراند ولی چه بسا وارد دکان چرخ سازها و زرگرها شده و مدتها در آنجا بسر میبرد. به دیدن سربازهای عاجز رفته از آبگوشت آنها چشید و به سلامتی آنها جام گرفته دست به شانه آنها زده و دوستانه با آنها رفتار نمود». معروف است وقتیکه در مدرسه مشهور (سوربون) مجسمه (ریشلیو) وزیر مشهور و کاردان لوئی سیزدهم پادشاه فرانسه را دید آنرا در آغوش کشید و گفت: «ایکاش میتوانستم نصف عمرم را بدهم تا نصف دیگر را با دانش و کاردانی این شخص سلطنت نمایم».

ما و تمام کسانی که اعلیحضرت امان الله خان را می شناسند یقین قطعی داریم که میل و رغبت ایشان در اخذ و تعمیم و ترویج ترقیات اروپا در مملکت خود کمتر از پطر کبیر نیست و امیدواریم که همانطور که زحمات و خدمات پطر کبیر اساس عظمت و شکوه روسیه گردید، افغانستان نیز در نتیجه مساعی پادشاه ملت دوست خود و در پرتو همت و شهامت او به زودی درجات عالییه ترقی و خوشبختی و رفاه نایل گردد.

کارکنان مجله «علم و هنر» از صمیم دل و جان و با یک خلوص نیت و صفای باطن برادرانه تیریکات و تنهیات بیریای خود را تقدیم ملت محترم و محبوب افغانستان به داشتن چنین پادشاه رعیت پرور و خسرو بزرگ و سرور بزرگواری داشته و یقین و ایمان کامل دارند که در کنف حمایت و مساعی این شهریار معظم به زودی به مراتب عالییه سیادت نایل گردیده و همای سعادت ایشان بدام و ایام بهروزی و فیروزی بکام و شاخ و شوکت و کاخ دولتشان امین و مصون خواهد بود.

چه غم دیوار امت را که دارد چون تو پشتیان چه باک از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتیان

خداوند این ذات شریف را برای آنها سالیان دراز در کمال قدرت و کامیابی محفوظ و مصئون دارد که هم به ملک خود و هم به عالمیان و مخصوصاً به ملل مشر زمین صدق این کلام بلند را ثابت فرمایند که «عسی الايام این برجنن قوماً کالذی کانوا!» از آنجائیکه برای کارکنان مجله «علم و هنر» اطمینان کامل حاصل بود که این پادشاه فرخنده قبل از همه چیز ملت محبوب خود را اصل و اساس میدانند جساراً اول تیریکات و ادعیه خود را تقدیم ملت افغانستان که نزدیکترین و محبوبترین برادران نژادی و کیشی ما ایرانیان هستند داشته و اینک با بیان نارسا و بنان ناتوان اجازت میطلبیم که مراتب تقدیرات و تمجیدات صادقانه خود و ملت ایران و ایرانیان مقیم اروپا را عموماً و ایرانیان ساکن آلمان را خصوصاً تقدیم پایگاه ذات همایونی داشته و از خداوند توانا و ایزد والا مسئلت نمائیم که در هر نیت و اقدامی یار و یاور و در همه جا و در همه وقت معین و حافظ وجود همایون اعلیحضرت شهریاری باشد.

از شجاعت و شهامت اخلاقی و اقدامات بزرگ و مؤثر اعلیحضرت همایونی و از مسئلهها و ادعیه قلبی خود و ملت ایران اگر بخواهیم از بسیار اندکی و از هزار یکی به زبان آوریم دامنه کوتاه این اوراق البته گنجایش نخواهد داشت و آنگهی چه جای ادعا و مسئلت است که شاه جهان را به حمدالله و المنة شادی و کامگاری همرخ و پیروزی و رستگاری همراکاب است. پس دنباله مطلب را راجع به افغانستان و پادشاه محبوب آن به آتیئه خیلی نزدیک وعده داده و اینک ختم سخن را به بهترین ترجمان

احساسات ایران و ایرانیان، لسان الغیب، خواجه شیرین سخن، حافظ شیراز و آگذار نموده و با او هم آواز شده به فال نیکو و شکوه میمون می سرانیم:

نوحید فتح و بشارت به مهر و ماه رسید
کمال عدل به فریاد دادخواه رسید
جهان به کام دل اکنون رسد که شاه رسید
قوافل دل و دانش، که مرد راه رسید
ز قعر چاه برآمد بر اوج ماه رسید
بگو بسوز که مهدی دین پناه رسید
ز فیض و جود الهی به بارگاه رسید

پیا که رایت منصور پادشاه رسید
جمال بخت ز روی ظفر نقاب انداخت
سپهر، دور خوش اکنون زند که ماه آمد
ز قاطعان طریق، این زمان شوند ایمن
عزیز مصر به رغم برادران حسود
کجاست صوفی دجال شکل ملحد کیش
امان دولت و ملت امین کشور و ملک

ظنت و شکوه روسیه گردید افغانستان نیز در نتیجه مساعی پادشاه ملت دوست خود و در برتو همت و شهامت او بزودی درجات عالی ترقی و خوشبختی و رفاه نایل گردد.

کارکنان مجله «علم و هنر» از صمیم دل و جان و با یک خلوص نیت و صفای باطن برادرانه نبریکات و تهنیات بای خود را تقدیم ملت محترم و محبوب افغانستان بداشتن چنین پادشاه رعیت پرور و خسرو بزرگ و سرور بزرگواری لنته و یقین و ایمان کامل دارند که در کشف حمایت و مساعی این شهروار معظم بزودی بمراتب عالیسه سادت نایل گردیده های سعادتشان بدام و ایام بهروزی و فیروزی بکام و شاخ شوکت و کاخ دولتشان امین و مصون خواهد بود

چه غم دیوار امترا که دارد چون توبتیبیان
چه باک از موج بحر آنرا که باشد نوح کشتیبیان

مداوند این ذات شریف را برای آنها سالیان در از در کمال قدرت و کامیابی محفوظ و مصون دارد که هم بامت خود و م باالیان و مخصوصاً بملل مشرق زمین صدق این کلام بلند را ثابت فرمایند که «عسی الايام این یرجمن قوماً کاندی کائوا!» از آنجائیکه برای کارکنان مجله «علم و هنر» اطمینان کامل حاصل بود که این پادشاه فرخنده قبل از همه چیز ملت خوب خود را اصل و اساس میدانند جزاژه اول نبریکات و ادعیه خود را تقدیم ملت افغانستان که نزدیکترین و محبوبترین ایدران نژادی و کیشی ما ایرانیان هستند داشته و اینک با بیان نارسا و نسیان نا توان اجازت میطلبیم که مراتب تقديرات تمجیدات ساده خود و ملت ایران و ایرانیان مقیم اروپا را عموماً و ایرانیان ساکن آلمان را خصوصاً تقدیم پایگاه ذات باونی داشته و از خداوند توانا و ایزد و الامثلث نمایم که در هر نیت و اقدامی یار و یاور و در همه جا و در همه وقت بین و حافظ وجود هابون اعلیحضرت شهرباری باشد.

از شجاعت و شهامت اخلاقی و اقدامات بزرگ و مؤثر اعلیحضرت هابونی و از مسائنها و ادعیه قلبی خود و ملت ایران گر بخواهیم از بسیار اندکی و از هزار یکی بزبان آوریم دامنه کوتاه این اوراق البته گنجایش نخواهد داشت و آنکهی «جای دعا و مسثلت است که شاه جهان را بحمد الله و الله شادی و کامکاری همرخ و پیروزی و رستگاری همرکاب ست. بس دنباله مطلب را راجع بافغانستان و پادشاه محبوب آن بآیه خلی نزدیک وعده داده و اینک ختم سخن را بهترین جهان احساسات ایران و ایرانیان، لسان الغیب، خواجه شیرین سخن، حافظ شیراز و آگذار نموده و با او هم آواز شده به فال نیکو و شکوه میمون میسرانیم:

پیا که رایت منصور پادشاه رسید	نوحید فتح و بشارت به مهر و ماه رسید
جمال بخت ز روی ظفر نقاب انداخت	کمال عدل بفریاد داد خواه رسید
سپهر دور خوش اکنون زند که ماه آمد	جهان بکام دل اکنون رسد که شاه رسید
ز قاطعان طریق این زمان شوند ایمن	قوافل دل و دانش که مرد راه رسید
عزیز مصر برغم برادران حسود	ز قعر چاه بر آمد بر اوج ماه رسید
کجاست صوفی دجال شکل ملحد کیش	بگو بسوز که مهدی دین پناه رسید
امان دولت و ملت امین کشور و ملک	ز فیض و جود الهی ببارگاه رسید.

کارکنان مجله «علم و هنر»

اشخاصی که بیسکت و ملت افغانستان و وقایع تاریخی دوره اخیر و مخصوصاً دوره سلطنت پادشاه کونی آن امان الله خان علاقمند هستند مقالات فصل و سوزنده شماره آیه مجله را که بقلم اشخاص بقیه راجع باوضاع طبیعی و تاریخی و اقتصادی و اجتماعی و لسانی آن مملکت نوشته شده بخوانند.

کارکنان مجله «علم و هنر».

تذکر: هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نیشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده معزز را مطالعه کنند، می توانند با "کلیکی" بر عکس نویسنده در صفحه مقاله، به "آرشیف" شان رهنمائی شوند!